

TRYBOM, FILIP

**Om afdelningarna B., C. och D. vid "Nordisk fiskeriutställning i Marstrand 1904" :
föredrag / af Filip Trybom**

Göteborg
1904

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

1904. MARSTRAND

Ekou.
Fiske
Utst.

4

OM
AFDELNINGARNA
B C OCH D

VID

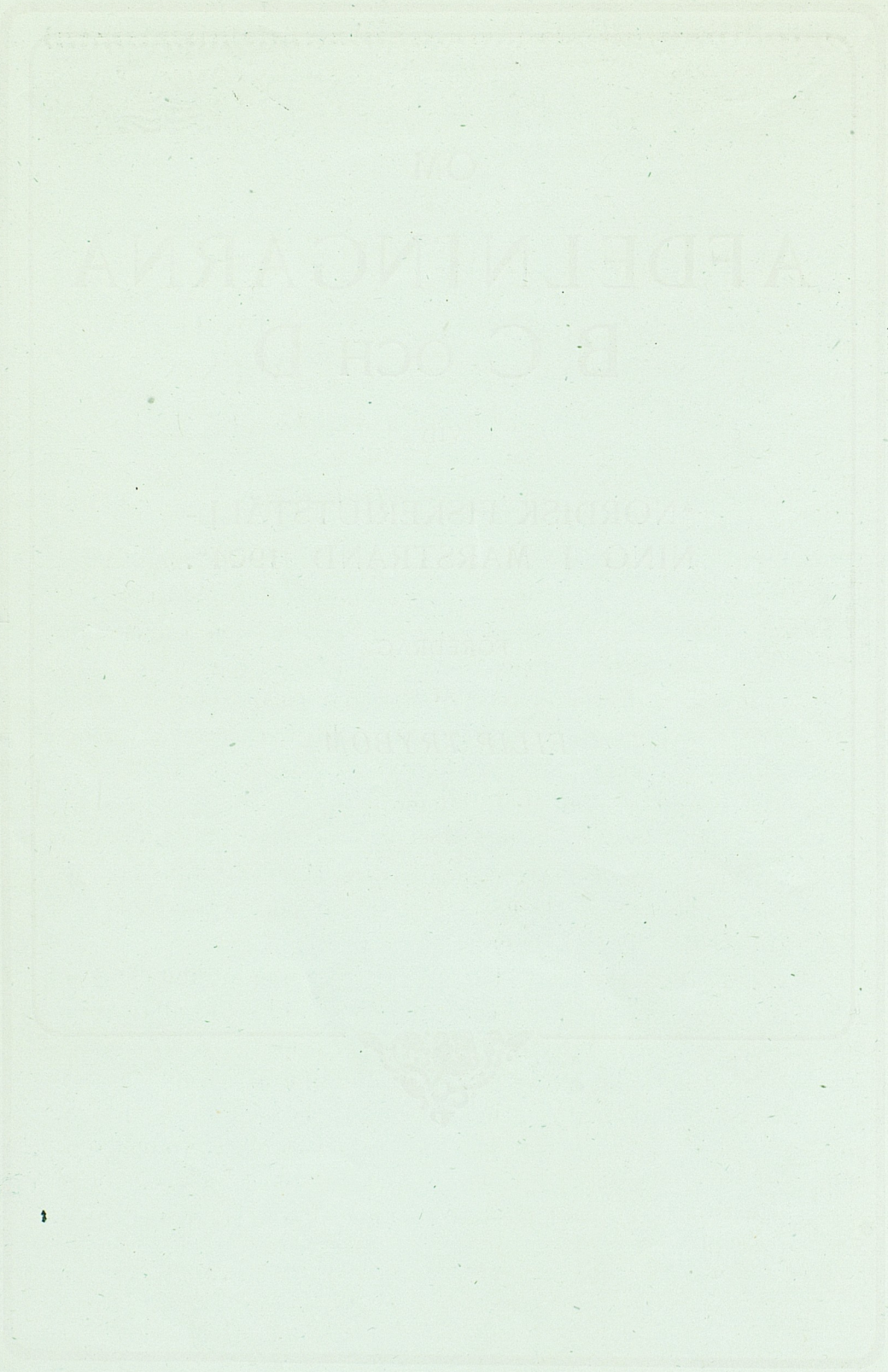
“NORDISK FISKERIUTSTÄLL-
NING I MARSTRAND 1904“.

FÖREDRAG

AF

FILIP TRYBOM.

OM AFDELNINGARNA B., C. OCH D.
VID "NORDISK FISKERIUTSTÄLLNING
I MARSTRAND 1904".

FÖREDRAG AF
FILIP TRYBOM.

För att utställningen skulle lända¹ de besökande fiskarena till så stor nytta som möjligt har icke blott dess bestyrelse utan ock ledande män från de i densamma deltagande grannlanden² ansett, att föredrag borde hållas öfver sådana utställningsföremål³, som genom att representera något nytt eller synnerligen beaktansvärdt särskildt vore värda att uppmärksammas. Åt mig har uppdragits att härvid behandla grupperna B., C. och D. inom utställningen.

Nyss har jag i själfva utställningen sökt visa, hvad som inom dessa grupper kunde vara mest beaktansvärdt. Härvid följde jag den lokala anordningen eller placeringen. Nu går jag i katalogens ordning, åtminstone⁴ hvad klasserna beträffar.

Hur gärna jag än skulle önska, att det vore mig möjligt, kan det gifvetvis⁵ icke lyckas mig att just framhålla, hvad som i alla afseenden vore värdt att framhållas. Tiden skulle icke nu räcka till här för; den har icke håller varit tillräcklig för mig att, som jag hade bort⁶, studera de föremål, jag har att behandla, och än mer — jag kan gifvetvis ej hafva en sådan kännedom om så olika föremål som: olika slags fiskeredskap, tågvirke, oljekläder, block och signallyktor, segelduk o. s. v., att jag däraf skulle kunna utvälja just, hvad

1) blive, 2) Nabolande, 3) Sager, 4) i det mindste, 5) selvfølgelig, 6) ment.

som vore det mest intressanta. Jag får nu liksom för en stund sedan plocka ut ett och annat, som synt mig själf mest beaktansvärdt.

Jag nämnde, att jag nu skulle följa katalogen; dock skulle jag vilja göra den afvikelsen, att jag först tager **fiskeredskapen** d. v. s.

Grupp C.

Här kommer först

Klass 9.

"Vadar eller notar, garn, redskap för trawlfiske samt ryssjor".

Numren 207 och 208 i klass 20 eller "*Dansk Fiskeriforenings*" i Kjöbenhavn och "*Selskabets for de norske Fiskeriers Fremme*" i Bergen kollektivutställningar innehålla ock en stor mängd föremål, som äro hänförliga¹ till klass 9, och till redskapsgruppen i allmänhet.

Den ursprungligen² amerikanska *snörpevaden*³ har, som bekant, under senaste åren varit till synnerlig nytta för vårt bohuslänska sillfiske, och af den böra vi såväl här som i Norge, kanske ock i Danmark, äfven för framtiden hafva mycket att hoppas, synnerligast i förening med den nu här på utställningen så förträffligt och rikhaltigt framställda motorkraften. De bohuslänska och delvis äfven de norska fiskarena känna detta redskap väl; de hafva använt det samma. Snörpevadsfiske kommer ock att förevisas här vid Marstrand.

Jag behöfver kanske knappast påpeka, hurusom snörpevaden är afsedd⁴ för fångst af fisk, hvilken går i stora täta stimm vid eller närmare uppe mot ytan⁵ — företrädesvis⁶ sålunda sill, i Amerika makrill och några andra fiskarter, hvilkas närvaro⁷ om dagen märkes af deras rörelser i ytan, eller — beträffande sillen — äfven genom uppstigande tecken eller bubblor. Jag kan ej gå in på att beskrifva snörpevadens användningssätt. Den stora, t. o. m. ovanligt stora, snörpevad, som här är utställd af firman *Johansson* och *Carlander* i Göteborg, är — för att använda samma mått, som i dagligt bruk härvid ännu mest brukas — ej mindre än 130 alnar

1) henhöre, 2) oprindelige, 3) Posevaad, 4) bestemt til 5) Overfladen 6) fornemlig, 7) Tilstedeværelse.

(77 m.) djup och nära 300 famnar (omkring 530 m.) lång (66 slyngor). Den står i ett pris af omkring 6,000 kronor. Själftva vaden väger 1,125 kg., med tåg och sänken m. m. eller fullt sjöustrad omkring 2,000 kg. Hon är bunden af sextrådigt bomullsgarn n:o 12, på midten, där hon är tyngst, af 12-trådigt samma nummer. Förningsmaskorna, $\frac{1}{2}$ aln djupt vid öfver- och underteln, af 15- eller 18-trådigt n:o 12. Nu begagnas — så i denna vad — vanligen 34 (förut 28 à 30) "omfar på alnen". Sänkena bestå af 1400 blykolor af 2 hektograms vikt hvardera (= 280 kg. tillsammans); korkflötena äro 1,100 stycken. På snörpetåget¹ finnas 49 järnringar.

De kanske vanligaste bohüslänska snörpevadarna hålla blott 110 alnar (65 m.) i djup och kosta omkring 5,000 kronor.

Med en vanlig snörpevad kunna tre kast göras om dagen under gynnsamma² förhållanden.

Allt detta är anfördt enligt³ meddelanden af firman *Johansson och Carlanders* ombud⁴ vid utställningen. Firman har nu omkring 20 år tillverkat snörpevadar, och 1903 t. ex. levererade den 10 sådana vadar, förutom vaddelar.

Först efter medlet⁵ af 1890-talet är det som snörpevadarna åter kommit i bruk, och nu på ett långt rationellare sätt⁶ än förut, och med alltjämnt växande storlek och antal.

Enligt herr *A. Albrektsson* i Göteborg, som ock tillverkar snörpevadsduk m. m., voro i senare hälften af nämnda årtionde snörpevadarna vanligen 70 alnar (41,5 m.) djupa samt höllo 50 slingor à 240 maskor och med 30 "omfar på alnen".

Som bekant torde vara, hafva på senare år — första gången 1900—1901 enligt intendenten dr. *Malms* berättelse för detta fiskeår — försök, och delvis lyckade försök, gjorts här i Bohuslän att fånga skarp-sill⁷ med snörpevad. De särskildt härför afsedda vadarna hafva monterats af segelsömmare⁸ *J. E. Lindbom* i Lysekil, som här på utställningen framvisar en snörpevad "i miniatyr". Enligt herr *A. Albrektsson* var den skarpsillsnörpevad, hvarmed fisket lönade sig bäst, 100 famnar (178 m.) lång och 60 alnar (omkring 36 m.) djup. Maskstorleken i dessa skarpsillvadar skall hafva varit "36

¹) Snöretovet, ²) heldige, ³) overensstemmende med, ⁴) Udsending, ⁵) Midten, ⁶) Maade, ⁷) Brisling, ⁸) Sejlmager.

eller 38 omfar, och i midten 45 omfar på alnen", den ringare maskstorleken i midten på det att fisken ej där skulle sätta sig för mycket fast i maskorna. Vid pass¹ en half gång till så långa vadar af detta slag skola kostat omkring 3,000 kronor stycket. De äro bundna af sex- och i midten af niostrådigt bomullsgarn n:o 12.

På föranstaltande af Norrbottens läns hushållningssällskap gjordes innevarande sommar i trakten af Luleå försök att fiska strömming² med en mindre af herr *Lindboms* snörpevadar — 178 m. lång och 10,5 m. djup^a.

Några andra vadar, som väl förtjäna att uppmärksammas, finnas utställda från Danmark, dels i naturlig storlek, dels ock i modell. Den nu äfven i våra västra farvatten vanliga "snurrevaden" — en vad af vanlig beskaffenhet och utan strut, tratt, ingång, eller som det på danska heter "kalv", visas här på utställningen af några danska utställare. *Carl Hansen* i Kallehave, "*Kjöbenhavns Mek. Garn- og Netfabrik*" och "*Fiskenätfabrikken Danmark*" i Helsingör utställa "åldrifvad", ett redskap som för ej synnerligen länge sedan

^a I bref till kronofogde *J. Lindgren* i Dannemora skrifver herr *Lindbom* i aug. 1904, att ett fyratiotal³ fiskare i trakten⁴ af Luleå under sommaren blefvo undervisade i snörpevadens användande af en fiskare från Bohuslän. Försöket att fånga strömming med sådan vad utföll bra; dock skulle detsamma, heter det i brefvet, gifvit ännu långt bättre resultat, om det hade påbörjats⁵ en 14 dagar förr, innan strömmingen hade gått ut till sjös. Den bohuslänske fiskaren ansåg, att en 250 m. lång och omkring 15 m. djup snörpevad skulle lämpa sig bäst för strömmingsfångst i Bottenhafvet. En vad af den storleken kostar "komplätt färdig" 1,550 kronor, skrifver herr *Lindbom*.

Genom kronofogde *Lindgrens* försorg anskaffades material till en snörpevad för strömmingsfångst till kusten af Upsala län. Af brist⁶ på fullt kunnig undervisare kom emellertid denna vad ej att hinna blifva färdig till sommarens strömmingsfiske. Nästa år kommer likväl detta försök att upptagas på fullt allvar och då sannolikt af fler än ett vadlag.

1) omtrent, 2) Smaasild, 3) 40, 4) Egnen, 5) havde været begyndt, 6) Mangel.

införts från Tyskland till Danmark och där vunnit stor spridning. Denna vad har "kalv" inuti säcken för att hindra, att ålen begifver sig åter ut, om farten vid drifningen skulle blifva så ringa, att den möjliggör detta. Vadens öfversida uppbäres af talrika "flaadholt" — flöten. Hon framföres från en båt med "damm" (kvase). Linnan från ena vadarmen är fästad och inhalas genom ett block på nocken af klyfvarbommen, den andra armens lina genom ett liknande block på nocken af en stång akterut. Farkosten¹ får med backade segel drifva tvärs för vinden, sommartiden på grundare vatten med rikare växtlighet², på hösten i något djupare vatten. Att börja med användes detta vadfiske blott nattetid, sedermera har det brukats också om dagen. Åldrifvaden har visat sig vara ett mycket gifvande ålfiskeredskap. Hon kostar omkring 80 kronor, då hon är omkring 9 m. lång på hvar arm samt omkring 3 m. djup vid säcken.

Samme *Carl Hansen* utställer ock en "flundreskofvelvad", hvaraf en upplysande modell finnes i "fiskenetfabrikken Danmarks" rikhaltiga utställning. Denna vadtyp skall vara så ny som från 1900, enligt hvad till mig uppgifvits. Vaden består af en aflångt fyrkantig säck med liksom en stor "ficka"³ på hvarje sida mot spetsen. Dessa båda fickor bildas på så sätt, att under- och öfversidornas maskor förts ihop. Vaden saknar armar, men de omkring 30 famnar (53 m.) långa tågen — ett från hvar sida af mynningen — äro försedda med bastknippen, afsedda⁴ att skrämman eller leda fisken in mot och i vadmynningen. Denna sades rundt kring hålla 300 maskor med omkring 52 millimeters sidor (12 "omfar på dansk aln"), enligt uppgift från fabriken "Danmark", 16 omfar enligt en annan uppgift. Vadens längd har uppgifvits hålla 100 maskor. Hon kallas skofvelvad, emedan en "skofvel" eller ett litet trawlbord (bräde) är fastgjordt vid yttre ändan af hvarje dragtåg⁵. Vaden spännes sålunda ut liksom en trawl, fast med den skillnad⁶, att borden sitta långt från hennes mynning. Hon har i Danmark användts från en 7 tons båt. Nu är hon där förbjuden, ansedd som trawl. Fiske med densamma lär hafva lönat sig godt; "ett par hundra pund"

1) Fartöjet, 2) Planteväkst, 3) Lomme, 4) bestemte, 5) Drag line, 6) Forskel.

eller 100 kg. rödspätter jämte annan fisk skall kunnat med henne fångas på en dag. Inköpt från Tyskland, af hamp eller bomull, skall hon hafva kostat omkring 30 kronor.

Äfven hos oss skulle en vad sådan som denna sonolikt räknas som trawl och därför vara förbjuden. Emellertid har hon blott varit lätt sänkt; såsom det uppgifvits blott med omkring 30 danska skålpunds tyngd, inberäknadt såväl bord som blysänken. Hennes skadlighet kan därför, och med hänsyn till storleken, ej jämföras med den skada, en vanlig trawl kan antagas åstadkomma.

En mängd *garn* eller *nät* finnas inom utställningen, från stora sill- och makrillgarn till små, mycket finmaskade aggnät, laxdrifgarn, flundregarn, gädd nät, grimmgarn o. s. v. Ehuru mycket häraf är anmärkningsvärdt för sin goda beskaffenhet, förekommer dock föga, som kan sägas vara af nyare konstruktion eller äga anmärkningsvärda nya detaljer. De, som t. ex. intressera sig för laxdrifgarn, kunna hänvisas till Blekinge läns hushållningssällskaps kollektivutställning, där en samling redskap af fiskaren *J. Sandströms* tillverkning innehåller många goda ting. En jämförelsevis ny uppfinning eller ett nytt tillverknings sätt, äro de öfverflätade nätetlnar, som utställas af *J. Paulsson* från Delsbo. Dessa telnar trassla¹ sig ej. I sänke- eller undertelnarna ingår sönderskuren blytråd, i öfvertelnarna spirallrullar af näfver². Ehuru något dyrare än vaa-liga telnar hafva dessa likväl fått användning äfven af yrkesfiskare³.

För att ej draga allt för långt ut på tiden får jag öfvergå till *ryssjorna* och *hommorna*, de senare ryssjor för fångst af vandringsål. Nämnde *J. Paulsson* utställer ryssjor (ute i det fria står en sådan dubbelryssja) med tak vid armens öfverteln för att hindra fisken att springa öfver denna. Hans s. k. kammarryssjor äro vid mynningen försedda med en liten "förgård" på hvardera⁴ sidan, hvilka "gårdar" kunna fällas ihop. Järnet i ryssjorna är öfverflätadt med inpregneradt garn för att hindra förrostande.

Att ålfisket, framför allt efter vandrings- eller blankål, har stor betydelse för Sverige och Danmark, visar sig på utställningen därigenom att densamma framvisar så många goda *ålhommor*. Jag

1) hildes, 2) Birkebark, 3) Erhvervsfiskere, 4) hver.

hinner¹ ej ingå i enskildheter beträffande dessa ryssjor utan hänvisar blott till hvad "*Kjöbenhavns mek. Net- og Garnfabrik*", "*Fiskenetfabrikken Danmark*", "*Dansk Fiskeriforening*" och flera enskilda utställare både från Sverige och Danmark framvisa. Präktiga kupor eller, som vi här i Sverige kalla dem, tinor till ålhommor, mest af korg- eller vidjearbete, men äfven af garn, finnas utställda i stort antal. Att den ändan af spröten² eller vidjorna, som är vänd mot kupan och där bildar strutens inre spets, är mjuk³ och elastisk, utgör för de förstnämnda en viktig omständighet. Jag kan i detta afseende t. ex. hänvisa till den nämnda fabriken "*Danmarks*" utställning.

Såväl där som i "*Dansk Fiskeriforenings*" utställning finnes modell till en ålhomma, som förtjänar särskild uppmärksamhet. Fabriken "*Danmark*" uppvisar ock en fullt monterad sådan ryssja eller "*djupvattensålryssja*", uppställd ute i det fria. Själftva ryssjan utgör en ålhomma af i det hela vanlig beskaffenhet; det är sättet för utsättningen som utgör det egendomliga. Medelst fyra i olika riktningar anbragta, starka och tunga krabbar samt ett ganska tungt sänke ("*Kulle*") hålles ryssjan i afsedt⁴ bestämdt läge. Från krabbarna gå tåg till en större, ungefär öfver ryssjans mynning stående (flytande) vakare, försedd med en nedåtvänd bygel⁵. Till vakaren går ock ett tåg från spetsen af ryssjans tina. Medelst dessa och några andra tåg kan ryssjan "*ryktas*" eller vittjas⁶ och manövreras. Ryssjor af detta slag utsättas, där det är för djupt att fästa dem medelst pålar. Det nämnda sättet att anbringa dem betingas ock däraf, att de utsättas på platser, där fartyg måste kunna segla öfver dem. Också härstamma dessa ryssjor från danska sidan af norra Öresund. De lära nu utsättas på ett djup af minst 4, höst 20 meter. Enligt hvad allmänt meddelats uppfylla de godt sitt ändamål, d. v. s. lämna god fångst. En fullt monterad ryssja af detta slag kostar 70 à 100 kronor.

På svenska sidan af Öresund ha försök gjorts med denna ryssja, hvarvid dock utsättandet ej fullt lyckades. Däremot hafva fem stycken sålts till någon plats i Kalmar sund, där ingenjör *Sievers*

1) naaer, 2) Kvistene, 3) blöd, 4) valgt, 5) Bøjle, 6) tömmes.

lärer lyckats utsätta dem riktigt, och tre hafva af disponent *Odén* i Norrköping med godt resultat (ål och lake¹ ha fångats) försökts i nedre delen af Motala ström.

Vanligen sättas flera "djupvattensålryssjor" i rad. Jag antager, att dessa hommor framdeles skola komma till stor nytta äfven utom Danmark. Där — i Öresund — äro de af gammalt datum; dock är det först under senare år, som de vunnit större spridning till skilda farvatten inom Danmark.

Jag talade om de kupor, som man fäster vid ålhommornas spets, och i hvilka den fångade ålen samlas. Ett annat slags ålkupor äro de, som man i Danmark kallar "själffångande" och hvilka utläggas för sig själfva utan förbindelse med en ryssja. De höra till klass 12. I dessa kupor inläggas, som bekant, *bete*², bäst kanske fiskrom, t. ex. af stenbiten³, eller som dess hona i Skåne kallas kvabbson. Sådana kupor finnas utställda från Danmark af vidjor⁴, och fiskeritillsyningsmannen *Nils Svensson* från Borstahuset har utställt "själffiskande" ålkupor af garn på träställning, en ny modell. Dessa skola vara mycket "fiskeliga".

I förbigående torde böra nämnas, att *J. L. Jensen* från Hundested vid Isefjordens mynning utställer en *ryssja för fångst af sjö-tunga*. Denna ryssja liknar närmast en *torskryssja*, sådan den begagnas flerstädes i Danmark och äfven i Skåne, därifrån en torskryssja är utställd af *J. Svensson* i Wikhög.

I Danmark användas, som bekant, "bottengarn" eller "bundgarn", så äfven⁵ sedan långt tillbaka i Skåne — vid Råå.

Bottengarnen äro afsedda för fångst af diverse fisk, såsom sill, makrill, horngädda⁶, lax, torsk o. s. v. Af de i "*Dansk Fiskereforenings*", "*Kjöbenhavns mek. Net- & Garnfabrikk*" och "*Fiskenetfabrikken Danmark*" utställda samlingarna finnas goda modeller af detta redskap. Jag skulle bland dessa särskildt vilja hänleda uppmärksamheten på modellen af ett sammansatt botten-garn ("Bundgarn med to Kalve og Arme" eller "tysk Bundgarn"), som jag förevisat vid besöket i den sistnämnda fabriken utställning. De inre af de båda bottenförsedda afdelningarna ("kalvarne")

1) Kvabbe. 2) Agn, Mading. 3) Rödmave, Kvabso. 4) Vidier. 5) ligeledes. 6) Hornfisk.

tillslutes stundom vid ingångsmynningen och bildar sålunda en förträfflig sump, däri fisken får gå en eller flera dagar, t. ex. i afvaktan⁶ på köpare. Härunder kan i bottengarnet medelst dettas näst inre rum jämte de i inböjd vinkel gående båda armarna (förgården) och raden eller landarmen fisk fortfarande fångas.

De danska bottengarnens djup växlar från 4 till 11 meter. Inre gården eller "kalven" i här nämnda sammansatta bottengarn har kanske oftast en omkrets af omkring 60 m.; hvar arm är ungefär hälften så lång. Ett sådant bottengarn går till 1,500 à 2,000 kr.

Detta i Danmark jämförelsevis nya redskap börjar där få en ganska vidsträckt användning. Oaktadt dess dyrbarhet torde detsamma kunna finna användning äfven vid en del af våra svenska kuster, synnerligast som man numera lärer kunna begagna detta bottengarn, där ganska anseelig ström finnes.

Innan jag lämnar klass 9, tror jag mig böra omnämna ännu ett danskt redskap, ett redskap, som verkligen kan sägas vara nytt, och som sannolikt är mycket användbart för sitt ändamål samt därför kanske i en framtid finner vidsträckt spridning, äfven utanför sitt hemland. I original se vi detta redskap utställt ute i det fria af *Chr. Fjord Andersen*, Norre Lyngvig, Ringkjöbing. Det är afsedt för ålfiske, men i Danmark förbjudet såsom hänförligt till begreppet trawl. En modell finnes i "*Dansk Fiskeriforenings*" utställning. Redskapet i fråga kallas "*Aaletromle*"; namnet "tromle" däraf att en rulle af trä är fästad strax framför redskapets egentliga mynning och så, att den skall vid sin kringgående rörelse skrämma upp ålen, som därefter kommer in i den nästan omedelbart följande nätsäcken, där den blir fångad. Denna säck hålles framtill utspänd af en träställning, som upptill bildar tak äfven framåt öfver rullen och säckmynningen. En strax innanför denna snedt¹ ställd skärm af galvaniserad ståltrådsduk är afsedd hindra ålen från att åter gå ut. Bredden framtill på redskapet utgör omkring 2 meter.

¹) Forventning, ²) skraut.

Klass 10.

Krokfiskeredskap, alla slag.

I denna klass är ej mycket nytt att omnämna.

Bläckfisk ("blæksprut") af mindre storlek är sedan gammalt känd såsom ett utmärkt agn för diverse hafsfisk. I Norge har fiskare *J. B. Jacobsen* från Steigen i Nordland konstruerat bläckfiskar af gummi och försedda med olika färger samt med en i midten anbragt krok. Agnet i fråga tillverkas i stort af aktiebolaget "*Patenteret Fiskeagn*", som här utställer detsamma. När detta agn föres upp och ned i vattnet, böja sig dess armar ut och in, härmande¹ i viss mån² bläckfiskens rörelser. Det är därför bäst för fångst af torsk, säj³ och hälleflundra med handkrok eller dörj. Flera intyg⁴ visa, att agnet i fråga⁵ skall vara godt. Inuti är det försedt med en bomullssudd,⁶ doppad i bläckfisklefverolja, som skall inverka tilldragande på fiskens luktorgan. En konstgjord bläckfisk kostar 85 öre à 1 krona och skall kunna räcka att fånga ända till 200 fiskar med. Stort skäl⁷ torde finnas att äfven hos oss och i Danmark anställa fortsatta försök med agnet i fråga.

På tal om bläckfiskagn, så utställer direktör *Carl Sund*, Kristiania en anmärkningsvärd förbättring af det taggredskap⁸, som t. ex. i Nordamerika under det månganvända namnet jigg begagnas för fångst af nämnda blötdjur. I Norge kallas redskapet "Sprutsten" och kostar 2 kronor stycket.

Klass 11.

Redskap för hval- och sälfångst.

Katalogen innehåller icke något "hvalnummer" men väl ett nummer för sälfångst, som kan förtjäna att uppmärksammas.

Sälarna hafva inom alla tre i utställningen deltagande rikena, och ej minst hvad beträffar Östersjön, förorsakat stora bekymmer hos fiskarena.

I Finland hafva sälsaxar af den modell, som är utställd af *Gust. N. Vågström* från trakten af Örnköldsvik, kommit till stor användning, och de hafva på senare tid vunnit insteg⁹ vid Sveriges

¹) efterlignande, ²) Maade, ³) Graasej, ⁴) Anbefalinger, ⁵) nævnte Agn, ⁶) Bomuld, ⁷) Grund, ⁸) Krogredskab, ⁹) Indgang.

nordligare kuster. Beskrifning af dessa saxar och deras användning återfinnes i "Fiskeritidskrift för Finland", häftet 1, 1903 och i "Dansk Fiskeritidende" n:o 12, 1903, samt i "Allmän Svensk Fiskeritidning", n:o 5, 1904. Saxen i fråga förtjänar att rekommenderas för alla farvatten, där sälen är fiskarena till förargelse.

Klass 12.

Tinor och andra fångstredskap samt maskiner för tillverkning af fångstredskap:

Om tinor har jag anfört ett och annat under klass 9.

Till klass 12 höra ock *ljuster*. Då ålljustring såväl i vårt land som i Danmark är föremål för öfverläggningar med hänsyn till lagstiftningen, torde jag böra fästa uppmärksamheten på en del af de utställda ålljustren. Jag förbigår härvid "piglystrene" eller de med hulling¹ försedda tagg- eller spetsljustren. De nyare sågljustren ("savlystrene"), hvaraf flera prof finnas bland de danska utställningsföremålen, äga den mycket beaktansvärda fördelen att ålarna ej spetsas och trasas sönder, utan bibehållas vid lif, så att de smärre ålarna kunna åter utsättas, där de ljustrande fiskarena vilja vårda² sig om ålbeståndet. De äro — som bekant — afsedda att klämma fast i st. för att hugga fiskarna med. Sågtänderna på sidorna af ljustrens grenar ("Flæner" eller "Tunger") äro breda, låga och icke skarpa.

Såväl i "Dansk Fiskeriforenings" samling som utställda af smedmästaren *Chr. Svendsen*, Fuur, Rosler i Danmark, finnas dubbla sågljuster, "regulerende" eller ställbara och med fjädrande grenar. De kunna begagnas både på vanligt sätt med stång eller skaft och såsom "plumpljuster". Å de senare ersättes stången med ett tåg. De äro afsedda för djupare ställen, och själfva ljustret får vara tungt, så att det, då det med fart släppes ned, med spetsarna tränger ned i botten.

Jag går nu från grupp C eller redskapsgruppen tillbaka till

1) underfilet Hage, 2) skaane, 3) Oberst.

Grupp B. I klass 5.

För vad-, not-, garn- och linspel, ankarspel och block.

finnas blott trenne utställare, all dock med framstående utställningsföremål. Främst sattes af juryn *M. Albrektsons*, Göteborg, utställning af block, båtsmide och metallgjutgoods, därefter *Lawritz S. Larsens* och *Jens Volds* i Aalesund linspel för ånga. Öfverste³ *Fougners* patenterade stocklösa ankare, utställda af patentägaren *P. O. Jensen* i Trondhjem, är i visst afseende nytt. Det är konstrueradt för att, när så påfordras, kunna "bräckas" upp från botten utan att behöfva "sättas bort" och skall äfven äga andra egenskaper, som göra detsamma särskildt lämpligt för fiskebåtar och fiskefartyg.

Inom klass 6,

Kompasser, kikare, barometrar m. m.,

måste jag tyvärr inskränka mig till att endast beröra tvänne nummer, oaktadt flera vore väl förtjänta att framhållas.

Fabrikanten och uppfinnaren *O. T. Olsen* från Grimsby i England har en specialutställning, som jag skulle önska, att jag hade kunnat mer ingående behandla. Här finnes bland annat så mycket, som hör till fiskarens undervisning, framför allt i navigation. Kompassens justering ombord å fiskefartyg har blifvit lätt genom en af herr *Olsen* gjord uppfinning. Å den utställda, för undervisningsändamål förfärdigade fartygsmodellen, fastän¹ i miniatyr dock manöverbar inne å golfvet, förekom äfven denna uppfinning — magneter, hvarmed kompassen genom vridning å ett handtag kan justeras, och för att sätta eleverna i stånd att utfinna missvisningen. Vidare förekommer å den lilla stålbåten ett praktiskt, af herr *Olsen* konstrueradt ställ med sjökort, signalsystem medelst flaggor och lanternor, logg, lifbojar, barometrar, skeppsur, modell af en förbättrad trawl och mycket annat. Tabellerna i herr *Olsens* utförliga fiskealmanack, hans först i början af 1880-talet utgifna och sedan i nya upplagor utkomna stora Nordsjökort, hvarå bland annat äfven bottenbeskaffenheten noggrant² angifvits, utvisande

1) om end, 2) nöjagtigt.

t. ex. hvar trawlfiske kan utöfvas, lämnar en ovärderlig hjälp vid fiske och navigation. Jag behöfver knappast ens nämna, huru önskvärdt det vore att äga ett sådant sjökort äfven för de närmare våra kuster belägna farvattnen.

Det andra nummer, som jag anser mig böra särskildt omnämna i denna klass, är utställdt af "*Aktiebolaget Acetylengasverk*", Sundbyberg vid Stockholm. För arbete ombord å fiskefartyg böra dess "*fiskeacetylenlyktor*" kunna blifva till mycken nytta. De brinna omkring 6 timmar utan "omladdning" för ett pris af 40 öre och med utveckling af en ljusstyrka af 20 normalljus samt — hvad som är att beakta — släckas ej vid storm. Också om priset är så högt som 50 och 57:50 kronor för en lykta att hänga i vanten eller vid masten, 42:50 för en handlykta med glas å tre sidor, så bör det löna sig att äga en af dessa lyktor åtminstone å fiskefartyg eller större fiskebåtar.

Klass 7.

Segelduk, preparerad och opreparerad, tågvirke, presenningar, beklädnadsartiklar, garn- och råprodukter, hvaraf nät fabriceras.

Af 16 firmor, som inom denna klass sändt gods till utställningen, hafva två bland de förnämsta ställt sig utom täflan, och likväl är det ej färre än 8, som fått guld- eller silfvermedalj. Mycket borde därför vara att anföra om utställningsföremålen inom denna klass, men jag har ej tillräcklig kännedom om dessa föremål för att kunna afgöra, hvad som t. ex. bland tågvirke, segelduk eller garn är allra mest framstående, eller vid hvars tillverkning nya metoder kommit till utförande

Sådana firmor som "*Nydalens Compagnie*" i Kristiania, *Johanson och Carlander* i Göteborg, "*Jonsereds Fabrikers Aktiebolag*", *Jonsered*, "*Kampenhofts Aktiebolag*", *Uddevalla*, och "*Holmens Bruks- och Fabriksaktiebolag*" i Norrköping, hvilka utställa segelduk och garn, "*Aktieselskabet Timms Dampreberbane*" i Kristiania och *G. Logren* i Östhammar med tågvirke samt *Helly Hansen* i Moss, A.

Ervigs Efterfölger i Kristiansand och *Chr. Möller* i Malmö, tillverkare af oljekläder, äro alla så väl kända af fiskare i sina hemland, att deras alster¹ icke häller behöfva särskildt omnämnas.

En med silfvermedalj belönad jämförelsevis² ny tillverkning är "*Svecia-lädet*", utställdt af "*Lundby Garfveriaktiebolag*", Göteborg. Det äger flera goda egenskaper, såsom att genomsläppa mindre vatten än annat läder och hålla sig mjukt med mycket litet smörjning. Ehuru³ något dyrare än af fiskare vanligen begagnadt annat läder, kan det möjligen äfven komma till användning bland dem.

Inom denna klass finnes ingen dansk utställare.

Klass 8.

Föremål hörande till hygien, såsom proviant, samarit- och medicinlådor m. m.

Henri Nestlé, Kristiania, utställer inom denna klass *kondenserad mjölk*, som för fiskefartyg, som gå på långturer, är af stor betydelse.

Wilh. Beckers i Stockholm *samaritlådor* med förbandsartiklar och antiseptiska medel till pris af 6, 12, 30 och 35 kronor förtjäna att beaktas af fiskare och medföras ombord å fiskefartyg. Skola dessa samaritlådor komma till användning i önskvärd omfattning bland fiskare, böra de emellertid åtföljas af en tryckt, kort anvisning om kroppsskadors behandling. I Danmark skall en sådan anvisning vara utgifven och spridd genom "*Röda Korsets*" förmedling⁴.

Grupp D.

Då enligt det för utställningen utfärdade programmet ingen prisbedömning äger rum inom denna grupp, hafva de hithörande utställningsföremålen ej särskildt blifvit granskade af sakkunniga.

Klass 13.

Fiskeriprodukter.

Af de till utställningen insända varorna blefvo knappast andra än "*Aktiebolaget Sveriges Förenade Konservfabrikers*" tillverkningar pröfvade. Att bolaget sträfvar efter att bland sina *fiskkonserver*

1) Fabrikater, 2) förholdvis, 3) Endskönt, 4) Mellekomst.

allt jämnt införlifva nya anrättningar, hade man äfven vid detta prof godt tillfälle att iakttaga. Så för detsamma nu i marknaden "Fyrtornets räkor", en mycket smakfull konserv af den stora "djupvattensräkan", som hos oss först under senare år börjat fångas i så stor mängd, att den kunnat bringas i marknaden. "Fyrtornets matjessill" ("svensk jägermatjes") är t. ex. ock en ny inläggning, som, att döma af de serverade profven, torde hafva en god framtid för sig.

Klass 14.

Redskap och maskiner för konservering och transport af fisk.

Det enda numret inom denna klass — *O. Olviks*, Haugesund s. k. "töndetæt" — är en för tätning af tunnor och andra för saltad fisk afsedda tråkäril afsedd ny impregneringsvätska, som ådrog sig uppmärksamhet vid fiskeritställningen i St. Petersburg 1902.

Klass 15.

Apparater för utkläckning af fisk samt för förökning af ostron, musslor m. m.

I "*Selskabets for de Norske Fiskeriets Fremme*" kollektivutställning finnas många apparater och teckningar, som visa, huru *ostronodlingen*² där i landet bedrifves. Som bekant torde vara, är den norska metoden för denna odling nu upptagen här i Bohuslän — i trakten af Smögen. "*Svenska Hydrografisk-biologiska kommissionen*" framvisar i sin här befintliga separatutställning, hurusom norska ostron tillväxt vid Holma inne i Gullmarsfjorden, en tillväxt, som synes lofva godt för tillämpningen af den norska odlingsmetoden här i länet.

"*Foreningen til Fremme af Fiskeriet i Christianiafjorden indenfor Dröbak*" utställer en modell af hofjägmästare *O. H. Gjerdrums* nya *utkläckningsapparat för hummer*. Liksom andra under senare tider för detta ändamål konstruerade apparater är hofjägmästare *Gjerdrums* hummerkläckningsbur afsedd, för att det nykläckta, eljes

1) efterhaanden, 2) Östersavlen.

uppe i vattnet kringflytande eller kringsimmande och där för många fiender utsatta hummerynglet skall hållas kvar inom den täta buren och där vara skyddadt under de omkring 4 eller 5 veckor, som bruka förflyta, tills ynglet begifver sig till botten och där döljer sig under stenar och andra föremål. De rombärande honorna insätts i ett rum af buren, hvarifrån ynglet faller ned genom tätt nät till ett undre rum med än tätare väggar och golf. Dess värre är det emellertid förhållandet, att hummerungarna angripa hvarandra. Dylika burar hafva förut blifvit konstruerade för kräftodling, fast de härvidlag ej äro fullt lika behöfliga, enär kräftehonorna, som bekant, i olikhet med hummerhonorna en afsevärd tid bära sina ungar under stjärten.

Klass 16.

Skrifter, afhandlande fiskerinäringens nationalekonomiska betydelse, statistik, upplysningar angående försäkringsföreningar och lånekassor för fiskare samt annat, som berör fiskarens ekonomi
m. m.

Den redogörelse för verksamheten vid de i Bohuslän under åren 1902—1904 anordnade *undervisningskurserna för fiskare i navigation*, hvartill kostnaderna bestrids dels af svenska staten dels genom anslag från länets hushållningssällskap och landsting, och som i tryckt form är utställd af kursernas inspektör kommandörkapten *A. F. Ouchterlony*, innehåller — ehuru kort — dock intresseväckande upplysningar. Kurserna i fråga, som ovedersägligen¹ äro af stor betydelse för det bohuslänska hafsfiskets utveckling, hafva hittills hållits vid 8 af länets större fiskelägen och hafva vanligast omfattat omkring 2½ månader. I allt hafva 396 fiskare redan undervisats under dessa tre års navigationskurser.

Inom denna klass finnas för öfrigt utställda *tidskrifter*, som beröra fisket eller för detsamma betydelsefulla industrier, af hvilka åtminstone två äro af ganska ny tid. ”*Nordisk Cykle- og Motor-Fagblads*” energiske redaktör *W. Ringer* i Köbenhavn har utställt

¹) Uimodsigeligt.

denna tidskrift, och doktor *W. Sandberg* i Lund framvisar, hvad som utkommit af den af honom redigerade "*Allmän Svensk Fiskeritidning*". Det också i katalogen upptagna, några år gamla, af doktor *Aage Lauesgaard* i Skagen redigerade veckobladet "*Grenen*" finnes här också. Fästa vi oss vid hvad, som i fråga om tidskrifter varit mest betydelsefullt för Danmarks fiskerier, så hafva vi här "*Dansk Fiskeriforenings*" eget medlemsblad "*Dansk Fiskeritidende*".

Utställningens kommissarie ingenjör *G. Seth* utställer en klart affattad broschyr "*Trawlfisket*".

Klass 19.

Konserveringsmedel för fiskredskap.

Två utställare finnas inom klassen, hvilkas utställningsföremål jag dock ej är kompetent att yttra mig om.

Klass 20.

Andra till fiskerinäringen hörande, förut icke specificerade föremål.

"*Selskabets for de norske Fiskeriers Fremme*" och "*Dansk Fiskeriforenings*" under denna klass upptagna kollektivutställningar hafva här redan förut blifvit behandlade.

Klassens alla öfriga nummer (209—216) omfatta föremål, som tillhöra båtmotorer eller båtar och fartyg. Jag har därför ej närmare studerat dessa nummer, är ej heller kompetent att bedöma dem, hvarför de här af mig förbigås.

Utom klasserna

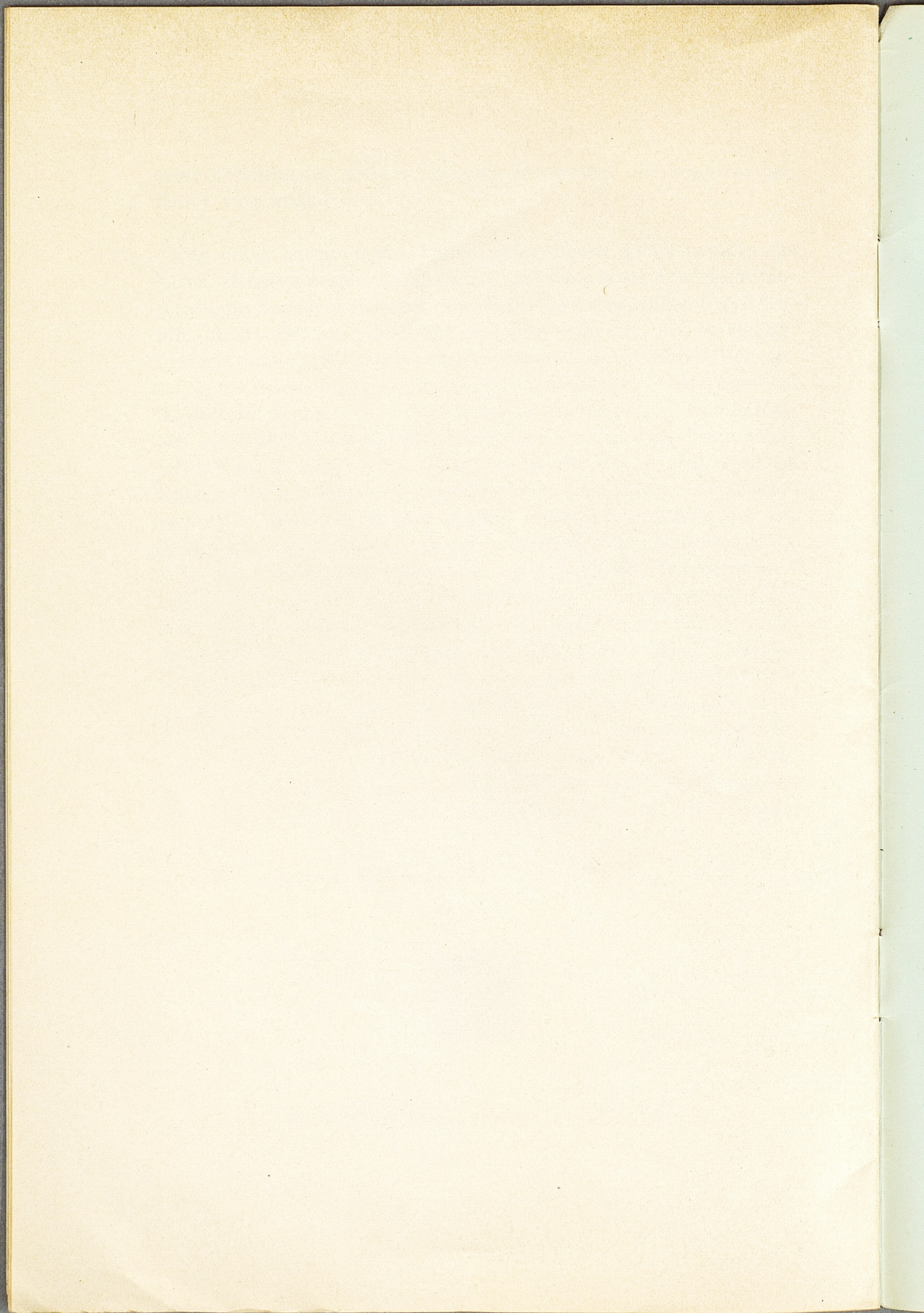
står "*Svenska Hydrografisk-biologiska kommissionens*" utställning. I denna visas apparater, hvarmed vattenprof tagas från olika djup för undersökning af temperatur, salt- och gashalt, strömmätare afsedda för olika djup, håfvar för upphämtning af plankton äfvenledes från olika djup och så, att blott det plankton fångas, som just befinner sig på det djup, man vill undersöka m. m. Här befintliga ostronprof hafva redan omtalats. En större grafisk framställning

visar förhållandet mellan oceanens temperatur och temperaturen inne i vårt inland o. s. v.

Om också båtmotorerna kunna sägas utgöra denna utställnings kärna, så hafva vi sålunda likväl sett, att här vid sidan af dessa motorer uppvisas mycket annat, som ej blott är synnerligen betydelsefullt utan också nytt för fiskerinäringens utöfning. En oundgänglig förutsättning för motorbåtarnas utveckling till storlek och antal, ja för fiskets framgång i det hela vid de af våra kuster, som äro flacka¹ och öppna, har här emellertid ej på något sätt framhållits, och detta är frågan om *fiskehamnarna*. I Norge har denna fråga redan för rätt länge sedan både utredts och vunnit understöd på ett systematiskt sätt, och i Danmark har man på ett rent af stortadt sätt gripit sig an med samma frågas praktiska lösning under senaste tid, men ännu väntar Jyllands fiskrika västkust på att få de stora svårigheter undanröjda², som där ställa sig hindrande i vägen för en fiskehamn eller för fiskehamnar. Våra svenska fiskare vid Hallands, Skånes, västra Blekinges, Ölands m. fl. kuster hafva visserligen delvis blifvit hjälpta med fiskehamnar, dock ej bättre än att de på många af de t. o. m. viktigaste fiskelägena måste med största oro och bekymmer se framtiden emot. Jag skulle vilja sluta mitt föredrag med en varm önskan, att redan vid nästa allmänna nordiska fiskaremöte meddelande måtte kunna lämnas om nya beslut, nya fastställda planer rörande fiskehamnars byggande och underhåll på många platser, där fiskeribefolkningen nu går i ängslig förbidan³.

1) flakke, 2) overvundne, 3) Forventning.

GÖTEBORG 1904
WALD. ZACHRISSONS BOKTRYCKERI A.-B.

www.books2ebooks.eu